ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 8 Մէճ.
» » Գաւառաց » 10 Մէճ.
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 4 Մէճ.
» » Գաւառաց » 5 Մէճ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար գասն սակարկութիւն կըլլայ:

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գացած լրագրաց ճանրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրուածք խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղուի, Ղալաթիոյ Ղանտրքճըլար Ճատտէսի թիւ 198, նօրօ խան, Մասիսի գրատունը:
Ձեռքու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պատերազմական լուրերը միշտ նպաստաւոր են Օսմանեան զինուց: Ռուսք 'ի սկզբան առանց դիմադրութեան գրաւած տեղերնին թողլով տակաւ առ տակաւ յետս նահանջելու վրայ են:

Ռուսճուգի հրամանատար Ահմէտ փաշան կը հեռագրէ թէ Օսմանեան հեծելազօրաց գումարտակ մը երսունի չափ խաղախներու հանդիպելով 'ի փախուստ դարձուցեր և անոնց հաբիւրապետը գերի բռներ է: Խազախներէն չորս հոգի մեռեր և շատ մ'ալ վիրաւորուեր են. ասոնց օգնական և առաջնորդ եղող Պուլղարներէն ալ ութ հոգի մեռեր, չորս հոգի ալ գերի բռնուեր են:

Բլէվնայի ճակատամարտը Ռուսաց յառակադիծը վեր 'ի վայր ըրաւ: Դեռ քանի մ'օր առաջ Ռուսաց պատերազմական ապադայն փառաւոր կերեւէր: Կուրքօ զօրավարն իւր զօրքը դրեթէ մինչեւ Ադրիանուպօլսոյ դռները կըծաւալէր. Թագաժառանգ մեծ դուքսը Թրնովայէն հրամանի մը միայն կ'սպասէր Ռուսճուգը պաշարելու: Շաքօւքօյի և Քրուտնէր զօրավարները՝ Շիլտէր զօրավարին Բլէվնայի առջեւ կրած առաջին պարտութեան արատը մաքրելու փութահ կերեւէին. Զիմմէրման Սիլիսթրէի կըսպառնար և մինչեւ Վառնայի առջեւ հետապօտից խումբեր կը ղրկէր, և կը կարծէր թէ քիչ մ'ալ առաջ քալելով Թագաժառանգ Մեծ դքսին աջ թեւին հետ պիտի միանար: Բայց մէկ աւուր, կամ մանաւանդ վեց ժամու սաստիկ պատերազմ մը տեսարանն իբրեւ հրաշիւք փոխուեցաւ: Արեւն հիմա մութ ամպերով կը ծածկուի, Ռուսաց յաջողութեանց փայլը կը մթագնի, և կը պարտաւորին իրենց վըստնդեալ դրից ապահովութեանն ու փրկութեանը վրայ խորհիլ: Ինչ նոր յառակադիծ պէտք է ընդունին, քանզի ամեն տրամադրութիւն նոր վըտանգ մը կըներկայացնէ: Արդեօք Շաքօւքօյի և Քրուտնէրի հարուածեալ զօրաբանակներն առանց օգնութեա՞ն պէտք է թողուլ Օսմա գետին տարին դծին վրայ, կամ պէ՞տք է անոնց օգնութիւն հասցնել՝ չորրորդ սաներորդ զօրաբանակէն զօրաբաժին մը բերելով, որպէսզի Զիշթօվան պաշտպանէ, որ միակ հաղորդակցութեան դիծն է Ռուսաց Պուլղարիոյ և Ռումանիոյ մէջ: Այս զօրաբաժիններն յաղթեալ, պարտասեալ և սկարացեալ, Օսմանեան զօրաց յարձակման դիմադրելու կարող չեն, որք մեծ զօրութեամբ իրենց վրայ կը քալեն: Եթէ Օսմանցիք նոր յաջողութիւն մ'ալ ձեռք բերեն և Զիշթօվայի ճամապարհը բանան, Պուլղարիոյ Ռուսաց բանակներն իրենց Ռումանիոյ մէջ ունեցած գործողութեան կեդրոնէն բոլորովին պիտի բաժնուին: Եթէ Բլէվնայի և Լօֆչայի Օսմանեան զօրքը Թրնովայի վրայ քալել նախամեծար համարի Մեհմէտ Ալի փաշայի բանակին գործակցութեամբ, որոյ զօրաբաժիններն Օսման-Բազարէն անդին անցած են, Լօֆչայի և Թրնովայի մէջ տեղը վաշտ մ'անգամ Ռուսական զօրաց չպիտի հանդիպին: Թրնովայի մէջ խիստ քիչ զօրք մնացած է Ռուսաց ութերորդ բանակէն, որոյ մէկ մասը Պալքանի կիրճերուն մէջ է: Օսման-Բազարի և Թրնովայի մէջ տեղ գտնուող Ռուսաց բոլոր զօրութիւնը մէկ զօրաբաժինէ կը բաղկանայ: Ի՞նչ կրնան ընել այն հեռացեալ զօրքերն, որոց յետս նահանջման դիծն ալ վտանգի ենթարկեալ է: Եթէ Օսման փաշային և Մեհմէտ Ալի փաշային բանակները Թրնովայի մէջ միանան, կամ Ռուսք միայն այս երկու բանակներէն միոյն հետ պատերազմելու պարտաւորին, Ռուսաց ութերորդ բանակն ի՛նչ վիճակի մէջ պիտի մնայ, կամ Պալքաններուն մէջ պաշարուած Ռուսք ի՛նչ պիտի ըլլան: Ասոնց յետս նահանջման դիծերը պիտի կորին, և Պալքանները քաշուելով նոր օգնութեանց սպասելու պիտի պարտաւորին. բայց այս օգնութիւնն ալ սաստիկ պատերազմաւ և Ռուսաց յաղթող ելնելովը միայն կրնայ հասնիլ: Ձեռնհաս անձինք կը հաստատեն թէ Թրնովայի Ռուսական զօրքը թերեւս ամիս մը միայն կարենայ դիմադրել Պալքաններուն մէջ, բայց լուր կայ թէ Շիբքայի կիրճն ալ առնուեր է:

Օսմանեան զօրաց Թրնովան գրաւած ըլլալու զրոյցները Պուքրէշի մէջ լսուած էին. թէ և տակաւին այս զըրոյցն անստոյգ է, բայց Ռուսաց տագնապալից վիճակի մէջ ըլլալը կը ցուցընէ: Ռուսք Րուսճուքի վրայ երկու զօրաբանակ ղրկած էին. ասոնցմէ Քրուտնէրի և Շաքօւքօյի զօրաբանակներուն օգնութիւն պիտի ղրկուէր և ղրկուեցաւ, հետեւաբար Ռուսճուգի դէմ Ռուսաց զօրութիւնը տըկարացած է: Այս կերպիւ Ռուսճուգէն դէպ 'ի Դանուբի վերին կողմն եղած ճանապարհն Օսմանեան զօրաց առջեւ բացուած կը լինի, որ կրնայ բերդին թնդանօթից պաշտպանութեան ներքեւ յառաջանալով, Զիշթօվայի Ռուսաց կամուրջին սպառնալ: Հետեւաբար Դանուբէն մինչեւ Թրնովա գտնուած Ռուսաց զօրութիւնն հաւանականաբար չպիտի կրնայ դիմադրել Բազկրատէն մինչեւ Օսման-Բազար չորուած Օսմանեան զօրաց, ինչպէս ամեն օր եղած մանր մունր պատերազմներէն ալ կրնայ տեսնուիլ, որք չորունակ Ռուսաց ձախորդութեամբը կաւարտին:

Ռուսաց անխոհեմութեանն և թշնամւոյն զօրութիւնն անարգելուն պատճառաւ՝ իրենց օգնութիւններն ալ պատրաստ չեն եղեր, այլ բաւական ժամանակ պէտք է անցնի մինչեւ որ պատերազմին ասպարէզը հասնին և կարենան նոր ոգի տալ վհատեալ զօրաց: Այս ալ ներկայ պատերազմին մէջ Ռուսաց գործած մեծ սխալներէն մին է, որոյ հետեւանքը կրնայ շատ ծանր ըլլալ իրենց: Առայժմ Բեդրսպուրկէն գրուած նամակի մը խօսքին նայելով, քառսուն և ութ հազար զօրք և 144 թնդանօթ պատերազմի ասպարէզն երթալու համար ճանապարհ ելած են: Կայսերական պահապան զօրքն և Լանտվէրի առաջին կարգն ալ գումարման հրաման առած են: Ասոնց ամենը 64000 զօրք կը կարծուի, 180 թնդանօթով և 8000 հեծելազօրօք. որք թագաժառանգ դքսին հրամանաց ներքեւ պիտի դրուին, որոյ բանակն՝ ինչպէս ըսինք՝ սկարացած է՝ իւր զօրաբաժիններուն մէկ մասը Բլէվնայի կողմն երթալով: Ռուսք Լանտսթուրմն ալ գումարելու որոշում տուած են: Բայց այս ամեն պատրաստութիւններն ո՛չ միայն անբաւական կերեւին, այլ և շատ ուշ կուգան. և եթէ Ռուսք նոր ձախորդութիւններ չկրեն, պատերազմին երկարաձգիլն անտարակոյս կըլլայ: Նիքօլա մեծ դուքսն, որ Ռուսաց բանակին ընդհանուր հրամանատարն է, Պիէլայէն մեկներ է, և Օսմա գետին կողմերը կը գտնուի: Ռուսաց բանակակեդրոնին Պիէլայէն Զիշթօվա փոխադրութիւնն ալ կը ցուցընէ թէ Ռուսք միշտ ետ երթալու վրայ են, իրենց զօրութիւնը Պալքաններէն մինչեւ Դանուբ ցրուելով, որ աւելի շուտ ուն թշնամւոյ մ'առջեւ կրնայ աղաղին հետեւանք ունենալ:

∴

Թիֆլիզէն յուլիս 31 թուով Մոսկուայի Կօլօս լրագրին գրուած նամակ մը՝ Հայաստանի մէջ Ռուսաց անյաջողութեան վրայ հետեւեալ խօսքերը կըսէ.

«Երբէք Տփխիս այսպիսի դժընդակ վիճակի մէջ գտնուած չէր: Արդէն ոչ մէկուն համար գաղտնիք մ'է թէ ոչ միայն մեր զօրքերն ետ քաշուած են, այլ և Թուրքերը մեր վրայ կը քալեն: Ի՞նչպէս կրցաւ ըլլալ այս բանը: Ամեն մարդ միաձայն կը խոստովանի թէ մեք խիստ քիչ զօրք ունէինք: Սահմանագլուխը 60000 մարդ գումարած էինք, և կուզէինք որ այդչափ զօրութեամբ բովանդակ Փոքր Ասիան առնէինք: Ձեռնհաս մարդոց՝ ինչպէս նաեւ Մէլիքօֆ զօրավարին կարծիքը նկատողութեան չէր առնուած:

«Բայց անհնարինը նոյն իսկ դիւցազանց համար կայ: 900 սպաննեալք, որոց 46ն սպայ, այս եղաւ Զէվինի պատերազմին արդիւնքը մեզ համար. և որ առաւելն է, Մուխթար փաշա մեզ յետս նահանջելու հարկադրեց, և մեր դարշապարաց վրայ քալելով կարս մտաւ: Վերջապէս վախնալով որ Ալէքսանդրոպօլի հետ մեր հաղորդակցութիւնը կը կտրեն, պարտաւորեցանք Կարուց պաշարումը վերցնել, պաշարման 85 թնդանօթներն Ալէքսանդրոպօլ ղրկել, և Քէօրիւք-Տէրէի ու Պաղ-կէտիքլէրի պէս դիրքեր բռնել, մինչդեռ Թուրքերը մեր դէմ ամուր դիրքեր բռնած են: Եւ մինչ մեք ձեռուընիս 'ի ծոց նստած ենք հոն, անոնք իրենց բանակետղը կամրացնեն և երկրորդ Զէվին մը կըպատրաստեն մեզ:»

∴

Պէրլինէն Աժանս Հավասի ուղղեալ նամակի մը մէջ ալ հետեւեալ տողերը կը կարդանք.

«Թէ՛ քաղաքագիտաց և թէ՛ հասարակութեան բոլոր ուշադրութիւնն այս միջոցիս Դանուբի և Պալքաններուն կողմը դարձած է: Բլէվնայի առջեւ Ռուսաց կրած պարտութիւններն՝ ըստ կարծեաց ամենեցուն՝ իրաց վիճակը կնճռոտեցին և հաշտութիւնն հեռացուցին: Ամեն մարդ կը յուսար որ Ռուսերը վճռական ճակատամարտի մը մէջ յաղթող ելնելով, Եւրոպական դիւանագիտութիւնն ազդուապէս կը միջնորդէր և պատերազմին յետագայ յառաջդիմութիւնը կարգելուր: Այսօր այդ յոյսը կորաւ: Ռուսիա ոչ միայն իւր պատուոյն վըրէժն ունի առնելիք, այլ և Սլավ աշխարհի վրայ ունեցած ազդեցութիւնն ունի փրկելիք, Ասիոյ մէջ իւր շուքն ունի անվթար պահելիք, և առհմական ծանր շահեր ունի պահպանելիք: Այժմ պէտքն եղածն ոչ եւս իւր և Թուրքիոյ մէջ հաւասարակշռութիւնը վերահաստատող հասարակ յաղթութիւն մ'է, այլ իրական և կատարեալ յաղթութիւն մը. ոչ միայն Թուրքերը մէկ կամ երկու ճակատամարտաց մէջ յաղթել, այլ իւր իրական գերազանցութիւնը հաստատել՝ Եւրոպիոյ մէջէն Թուրքաց իշխանութիւնը ջնջելով: Ուստի կրնայ ըսուիլ թէ Արեւելեան խնդրոյն ճշմարտապէս սուր տագնապն այսօր կ'սկսի:»

∴

Պալքանի հրամանատար Սիւլէյման փաշայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ուրբաթ իրիկուն խային քեօյէն մեկնելով՝ շաբաթ օրը Գըզանլըգի առջեւ հասեր է իւր զօրաբանակովը: Սակայն Շիբքայի և Գըզանլըգի մէջ տեղն երեք վաշտ Ռուս հեծելազօրաց պատահելով, Օսմանեան հեծելազօրն անոնց վրայ յարձակեր և 'ի փախուստ դարձնելով մինչեւ Շիբքայի գիւղէն անդին հալածեր է: Նոյն միջոցին Շիբքայի գիւղը բռնկելով այրեր է և կայսե

րական զօրքը Շիրքայի եկեղեցւոյն մէջ 60 սնտուկ զէնք և ռազմամթերք գտեր է։ Թշնամին լերան մէջ Ս. Նիկօլայի ամուր դիրքը քաշուեր է։

Կայսերական զօրաց դէպ 'ի Գըզանլըգ յառաջացած ժամանակ մէջի Պուլղար բնակիչք իսլամաց թաղը բռնկեցուցեր են։ Երեք վաշտ Օսմանեան զօրք մինչև կէս գիշեր աշխատելով հազիւ կրցեր են հրդեհը մարել, որ 250 տուն, 4 մզկիթ, մէտրէսէ մը, և ժամացոյցի աշտարակը մոխիր դարձուցեր է։ Յիսուն իսլամ կանայք և մանկունք, որք Գըզանլըգի մէջ մնացած էին ազատեր են։ Սիւլէյման փաշան կըսէ թէ հոն ալ Պուլղարներն եկեղեցւոյն և տուներու մէջ ամփոփուելով կրակ ըրեր են կայսերական զօրաց վրայ, և երեք զօրական սպաններ են։ Ինք ալ ապստամբները բռնելով զինուորական օրինաց համեմատ պիտի պատժէ։

· · ·

Թրհալայի կառավարչէն և զինուորական հրամանատարներէն առ Խանեայի կուսակալն ուղղեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ կայսերական զօրքերը Լիգենա բռնած տեղն ամբողջեալ 50-60 Յոյն ապստամբաց հետ կռուելով, վերջիններն 'ի փախուստ դարձեր են 16 հրացան և 4 ալ ռազմամթերքի կառք թողլով։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պէրլին 21 օգոստ.

Պիսմարք իշխանը Գաշթայնէն երթալով Վիլհէլմ կայսեր հետ տեսակցեցաւ։

Պուքրէշ 21 օգոստ.

Պ. Պրաթիանօի պատասխանն անծանօթ է։

Ռումանուլ լրագիրը կըսէ թէ Տոպրուճայի Ռուսական բանակին մէջ տիրող հիւանդութիւններն անհնար կընեն անոր յարձակողական ձեռնարկել։

Լոնտրա 22 օգոստ.

Կլօպ լրագիրը Պուքրէշէն հեռագիր մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ Գարաճորճէվիչ մեքենայութիւն կը նիւթէ Սերվիոյ պահպանողական կուսակցութեան հետ, որ պատերազմի դէմ է։

Լոնտրա 22 օգոստոս.

Օսմ. քօնս.		9 7/16
փոխ.	1865	9 3/4
»	1869	9 1/2
»	1871	36 1/4
»	1872	16 3/4
»	1873	9 3/8
»	Եգիպտ.	36
Անգղ. քօնս.		95 5/16

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լա Թիւրքիի մէջ կը կարդանք թէ վեհ. Սուլթանը փափաք յայտներ է որ իւր գահակալութեան տարեդարձի ազգային տօնը՝ որ օգոստ. 19ին կը հանդիպի, գալ տարիէն սկըսի կատարուիլ, նոյնպէս իւր ծննդեան տարեդարձի տօնը, որ Տաճկաց Շապան ամսոյն 17 ին կու գայ։ Ներկայ պարագայից պատճառաւ, այս տարի ոչ հանդիսաւոր ընդունելութիւն պիտի ըլլայ, ոչ ալ լուսավառութիւն։ Միայն Ն. Կ. վեհափառութեան ծննդեան տարեդարձի օրն առանձնական ընդունելութիւն պիտի ըլլայ արքունի պալատը։

Օսմանլը լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Զիշթովայի նախորդ հրամանատար Ահմէտ Համտի փաշան բանտարկուեր է պատերազմական ատենին որոշմամբ։

Վագըթ լրագիրն ալ կը ծանուցանէ թէ Ռուսչուքի զօրաբանակին հրամանատար Ահմէտ Էյուպ փաշան Կ. Պօլիս պիտի կանչուի ինչ ինչ բացատրութիւններ տալու համար։

Ռազկրատի մօտ տրուած ճակատամարտին մէջ վիրաւորեալ Ֆէյզուլլահ փաշան, որ Հայտար փաշայի զինուորական հիւանդանոցին մէջ կը դարմանուէր, և անցեալ շաբթու ոտքը կտրեր էին, շաբաթ օրը վախճանելով, մեծ հանդիսիւ թաղուեցաւ։

Ծովակալ Հօպարթ փաշան Պաթումէն ճանբայ ելեր է Կ. Պօլիս գալու համար։

Այսօր Այա-Սօֆիայի մզկիթին մէջ յաղթանակի աղօթք պիտի կարդացուի կայսերական զինուց յաջողութեան համար։

Պօլսոյ քաղաքապետութեան կողմանէ հրատարակուած ազդ մը կը ծանուցանէ թէ հացագործներուն ծախած հացին օխան 3 1/2ի և Սիմիթճիներուն ծախածն 3 1/4ի իջած է։

Յառաջիկայ կիրակի իրիկուն Բերայի Թաղապետութեան պարտիզին մէջ գեղջկական մեծ պարահանդէս մը պիտի տրուի 'ի նպաստ կայսերական վիրաւոր զօրաց։ Կըսուի թէ մինչև հիմա 2000 էն աւելի հարիւրոց տոմսակ ծախուեր է։ Պարտէզը խիստ շքեղ կերպիւ պիտի լուսազարդի։ Յատուկ շոգենաւներ Վոսփորի գիւղերէն, Կղզիներէն և Այաստեֆանոսէն հրաւիրեալները պիտի բերեն ձրիապէս 'ի Տոլմա Պաղչէ. անկէց ալ բազմաթիւ կառքեր ու պատգարակներ պարահանդէսին պարտէզը պիտի տանին՝ լուսազարդ ճանապարհէ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

10 օգոստ. չորեքշաբթի իրիկուն		10,18
11 օգոստ. հինգշաբթի առաւօտ բացուեցաւ		10,17
ժամ 6 ին		10,18
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	28
Թղթադրամ	Ղր.	178 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ
Կ. Պօլիս 10 Օգոստոս

Սօսիէթէ Ժէնէրալի բաժ.		Անգղ. Լիր.	3, 5
» փոխանակութեան		»	1,32
Կ. Պօլսոյ Պանքային		»	2,35
Քրէտի Ժէնէրալ		»	2,
Քրէտի Օսթրօ—Թիւրք		»	—
փոխ.	1863	Ֆր.	52
»	1865	»	52 50
»	1869	»	48
»	1872	»	17
»	1873	»	47
Թրամուայ		Օսմ. Լիր.	1 20

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ինչպէս որ նախընթաց թուով ծանուցեր էինք, Ս. Պատրիարք հայրն երէկ վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ։

Ն. Սրբազնութիւնը ժամ ութին Գարու Քէհեասի Աբրահամ էֆէնտիի հետ կառքով Եըլտըզի կայսերական քէօշկը գնաց, և քառորդի մը չափ յատուկ սենեակի մը մէջ հանգչելէ ետև վեհ. Սուլթանին ներկայանալու հրաւիրեցաւ։ Վեհ. Սուլթանն ոտքի վրայ կանգնած քաղցր ու սիրալիր համակրութեամբ ընդունեց Ն. Սրբազնութիւնն և հրաւիրեց որ նստի։ Ս. Պատրիարքն յանձն չառաւ նստիլ, բայց վերջապէս Ն. Կ. Վեհափառութեան կրկին և ստիպողական հրաւիրանաց վրայ նստաւ և կէս ժամու չափ առանձին խօսակցեցան։

Վեհ. Սուլթանն Հայոց ազգին դարաւոր հաւատարմութիւնն և առ Օսմանեան գահն մատուցած անձնուէր ծառայութիւնները գովութեամբ յիշելով, ըսաւ թէ «գիտեմ որ իմ սիրելի Հայ ժողովուրդս գաւառաց մէջ տեղ տեղ նեղութիւն կը կրէ, բայց վստահ թող ըլլայ որ այն նեղութիւններն Աստուծոյ շնորհիւ 'ի մօտոյ վախճան պիտի գտնեն, և երջանիկ ու անդորր վիճակ մը պիտի ստանայ. կը խնդրեմ, իմացուցէք իմ Հայ ժողովրդեանս թէ իւր հանդարտութիւնն ու բարօրութիւնն, որուն իրաւամբ արժանի եղած է՝ մանաւանդ ներկայ դժուարին պարագայից մէջ մատուցած մեծամեծ ծառայութեամբք, իմ ջերմ բաղձանացս և հոգածութեանս առարկայ եղած է։ Վկայ են երկինք, թէ ես մրջիւնի մը վրայ կոխել չեմ ուզեր, և երբէք չէի կամեր որ այսչափ անմեղ արիւն հոսէր, և այսչափ աւերմունք և աղէտք յառաջ գային, բայց դժբաղդաբար իմ բաղձանացս հակառակ տեղի ունեցան, որով հրատարակած խաթթերուս մէջ առաջադրած բարեկարգութիւններս գործադրելու դեռ ժամանակ չունեցայ. սակայն յոյս մեծ ունիմ որ ներկայ պատերազմը վերջ գտնելուն պէս՝ անոնց ամենն ալ կատարելապէս պիտի գործադրին։

Ուստի կը խնդրեմ, բարև ըրէք իմ սիրելի Հայ ժողովրդեանս, և վստահ ըրէք զինքն որ իւր հաւատարիմ և անձնուէր ծառայութեանց և խոհական ընթացից պտուղը լիովին պիտի վայելէ։»

Ս. Պատրիարք հայրը վեհ. Սուլթանին աշխարհաշէն բաղձանաց և դիտաւորութեանց լիովին կատարման համար սրտագին բարեմաղթութիւններ ընելով՝ յայտարարեց թէ Հայոց ազգն անբաժանելի կերպիւ կապուած է Օսմանեան հզօր և փառաւոր գահոյից հետ և Նորա քաղցր հովանւոյն ներքև կը բաղձայ վայելել իւր կրօնական և ազգային իրաւունքներն ու ազատութիւնները, և թէ Ն. Կ. վեհափառութենէն զատ ուրիշ պաշտպան և ապաւէն չունի և չճանաչեր։

Վեհ. Սուլթանը կրկին և կրկին գոհութիւն յայտնելով, առաջին Օսմանիէի պատուանշանը շնորհեց Ս. Պատրիարքին, ըսելով թէ յանուն Հայոց ազգին կը նուիրեմ ձեզ զայս, և հրաման ըրաւ արարողապետ Քեամիլ պէյին որ անմիջապէս Ս. Պատրիարքին կուրծքը կախէ։

Ս. Պատրիարք հայրն յանուն Հայոց ազգին շնորհակալութիւն յայտնելով ըսաւ թէ «Հայոց ազգը բարեբաղդ կը դաւանի զինքը ձեզ նման չնաշխարհիկ բարեմասնութեամբք օժտեալ և հրեշտակային սիրտ կրող մեծ ինքնակալի մը հպատակ գտնըւելուն համար։ Այո՛, վեհ. Տէր, դուք Օսմանեան գահուն ամենէն մեծ ինքնակալներէն մին էք, որովհետև ձեր գահակալութեան առաջին օրէն ծանր արգելքներու և դժուարութեանց հանդիպելով, և վայրկեան մ'իսկ հանգիստ չգտնելով, Օսմանեան գահուն փառքն անարատ պահելու և առաւել ևս բարձրացընելու ջանացիք, յաջողեցաք և պիտի յաջողիք Բարձրելոյն օգնութեամբ, քանի որ այդպիսի եզական սիրտ մ'ունիք և այդպիսի վեհ բաղձանքներ կը տածէք։»

Ն. Կ. Վեհափառութիւնն ըսաւ թէ շատոնց 'ի վեր կը փափաքէր զինքը տեսնելու, բայց յարմար առիթ մը կ'սպասէր. ուստի շատ գոհ եղաւ զինքը տեսնելուն համար, և բաղձանք յայտնեց որ ուզած ժամանակ տեսակցութեան գայ իրեն։

Ս. Պատրիարք հայրը վերստին շնորհակալութիւն յայտնելով մեկնեցաւ Ն. Կ. վեհափառութեան քովէն, և վերստին մասնաւոր սենեակ մը հրաւիրուելով, ականակուռ ծխափայտ, սուրճ և օշարակ մատուցուեցան իրեն, և քառորդի մը չափ առաջին սենեկապետին և քարտուղար Սայիտ փաշային հետ տեսակցելէ ետև մեկնեցաւ Պալատէն և ուղղակի Պատրիարքարան գնաց։ Մայր եկեղեցւոյ մօտ հասած ժամանակ եկեղեցական դասն հանդերձ դպրօք դիմաւորեց Ն. Սրբազնութիւնն, որ եկեղեցին մտնելով յատուկ աղօթք և բարեմաղթութիւններ մատոյց առ Աստուած վասն կենաց և բարօրութեան վեհ. Սուլթանին, և միանգամայն Ն. Կ. վեհափառութեան բարի ու փափուկ յայտարարութիւնները ժողովրդեան հաղորդեց յուրախութիւն ընդհանուր Հայ ազգին։

Ս. Պատրիարք հայրն այս առաւօտ Մեծ—Եպարքոսին և արտաքին գործոց նախարարին գնաց 'ի տեսակցութիւն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Օրակարգ —Խնդիր դաստիարակութեան.

Ազնիւ Մասիս.

Հիւանդի մը հիւանդութիւնն հասկընալէ և դարմանները մատակարարելէ ետև, հիւանդութեան վերադարձն արգիլելու համար՝ տեղի տուող պատճառներն հարկ է գիտնալ, որպէս զի նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնելով, ապաքինութիւնն ևս քան զևս կատարելապէս ապահովի։

Հարևանցի դարմանը՝ որ անկատար զննութեան արդիւնք է, չբուժեր զհիւանդութիւնն, այլ կը վարագուրէ։

Ազգերն համակ բարոյական հիւանդութեան ենթակայ կը լինին, և չեն կըրնար 'ի կատարելութիւն առաջնորդուիլ, եթէ մէն մի պակասութիւն և զեղծումն առանց մանրախոյզ քննութեամբ ուշադրութեան առնլու՝ օրէնքներ չսահմանուին։

Օրէ՛նք, և ի՞նչ բանի համար.—ազգի մը վերականգման համար։

Մե՛ծ գործ և բա՛րձր խնդիր։

Եւ որպէս զի ճշմարտութիւնը մերկապարանոց լինի, կըսեմ. գեղեցիկ օրէնքն ըստ ինքեան բաւական չէ ազգ մը վերականգնելու, եթէ ըստ ամենայնի կատարող ձեռաց չյանձնուի, և պատասխանատուութիւնը՝ բանին ընդարձակ նշանակութեամբը չսահմանուի ու չճշդուի։

Արդ՝ դաստիարակութեան խնդրոյն ազգային ուղղութիւն մի տալէ ետքը՝ զայն ծաւալելու համար հարկ կըլլայ բանաւոր և գործնական միջոցներ ձեռք առնուլ։

Այն միջոցներէն մին և գրեթէ առաջինը դրամն է, կամ սանկ ըսեմ, ազգային յառաջդիմութեան մեքենան շարժող լծակը դրամն է։

Դրամ պէտք է, աղքատիկ դպրոցաց նպաստելու համար, ինչպէս որ մեր Ազգ. Սահմանադրութիւնն ալ տրամադրած է։

Դրամ, միայն ուսումնական և կըրթական նիւթոց յատկացեալ բանասիրական թերթի մը հրատարակութեան համար, որ յոյժ կարևոր է։

Դրա՛մ, կանոնաւոր դասագրոց խմբագրութեան ու տպագրութեան համար։

Դրա՛մ, հեղինակներն և ուսուցիչները քաջալերելու և նոցա ապագայն անդորրելու համար։

Դրա՛մ, խիստ անկարող աղքատիկ ուսանողները խնամելու և նոցա ուսմանց ընթացքը լրացնելու համար։

Վերջապէս դրա՛մ, դաստիարակութիւն ծաւալելու համար։

Հետևաբար դաստիարակութեան յատկացեալ ազգային սնտուկ մը խիստ կարևոր է և ստիպողական։

Երկրորդ միջոցը վարժարանաց ստորաբաժանման խնդիրն է։

Ամեն թաղ իւր յատուկ վարժարանն ունի, որուն համար ըստ կարի գումարներ կը վատնէ. բայց գրեթէ և ոչ մի վարժարան կրցած է սպասուածին չափ արդիւնաւոր ըլլալ։

Գնա՛ այցելէ մեր վարժարաններն և տես. ամենուն մէջ ալ հայ. գաղղ. տաճկ. թուաբ. աշխարհ. պատմ. կրօն. գեղագր. ուրուագր. և երաժշտութեան դասեր կաւանդուին գրեթէ իրարմէ յաւէտ կամ նուազ տարբերութեամբ, սակայն ամենուն ալ արդիւնքը կա՛մ ոչինչ է, կա՛մ թերուս իմաստակներ յարուցանելու կը ծառայէ, որ առաւել վնասակար է քան զտգիտութիւն։

Ուստի կառաջարկեմ.—Գումգաբուի, Սամաթիայի, Պալատու, Ղալաթիոյ կամ Բերայի, Պէշիկթաշի կամ Օրթաքէօյի և Իւսկիւտարի մէջ մէյմէկ երկրորդական վարժարաններ հաստատել մօտակայ թաղերու հետ միացնելով, և միացածները նախակրթարանի վերածել, նախակրթութիւնն ըստ կարի պարտաւորիչ և ձրի ընելով*։

* Այս առաջարկութիւնն արդէն ըրած է 1870ի Ուսումնական խորհուրդը։ Տ. Խ.

Այս համբով ազգը միայն Պոլսոյ մէջ բարձրագոյն ուսմանց նախապատրաստական 4–5 կանոնաւոր վարժարան կունենայ, յորս բարձրագոյն ուսմանց փափաքող աշակերտք նախակրթութիւնն աւարտելէ ետք՝ բարձրագոյն ուսմանց նախապատրաստական ընթացքը կաւարտեն։

Այս միջոցով կարող ուսուցիչներ գտնելու սովն ալ կապատուի։

Իսկ գաւառաց մէջ վանքերն եթէ բարեկարգին՝ իրենց դիրքովն ու դիրութեամբ կրնան սոյն գեղեցիկ նպատակին ծառայելու յարմար գործիներ ըլլալ, ինչպէս էին մեր երանաշնորհ նախնեաց ժամանակ։ Աւաղ, յիշեալ հաստատութիւններն իրենց բուն նպատակին ծառայելու դրից մէջ կը մնան։

Սոյն առաջարկութեանս վրայ հարկ չեմ համարիր աւելի ընդարձակ խօսիլ. վասն զի չեմ կարծեր որ ընդդիմադիր մը գտնուի։ Ն. Շահնազարեան վարժարանը բարձրագոյն ուսմանց, և Հիւանդանոցի վարժարանն ալ վարժապետական դըպրոց պէտք է ըլլան։ Ասոնցմէ ետքը կուգայ ուսուցչաց վիճակը։

Մեր մէջ առեն մը, և գրեթէ այժմ իսկ, արհեստէ փախչողները քահանայ կըլլային, իբր թէ քահանայութիւնն արհեստ մը կամ ապրուստի միջոց մ՚ըլլար. հիմա ալ կանուխ եկողը վարժապետ կը դառնայ, բաւական է որ այս ու այն շողոքորթէ, քծնի ու խնկարկէ և այսպէսով պաշտպան կամ կուսակից ունենայ, փոյթ չէ որ այն փափուկ պաշտօնին հանգամանքներէն կարողութենէ և յարմարութենէ զուրկ գտնուի. փոյթ չէ որ իր չգիտցածն ուսուցանելու հրաշագործ մ՚ըլլայ և բնաւ փոյթ չէ որ բարոյականն ալ կասկածելի լինի։

Սակաւ բացառութեամբ՝ գրեթէ սոյն վիճակն ունի մեր մէջ վարժապետութիւնը, որ պաշտօնին բնութեամբն հարկ էր բարձր ու պատկառելի դիրք մ՚ունենար ինչպէս է քաղաքակիրթ ազգաց մէջ։

Ուստի կառաջարկեմ.— անխափան և ձեռնհաս մասնախորհրդոյ մը միջոցաւ քննութեան ենթարկել վարժապետաց վիճակը, կարողութեան աստիճաններ սահմանել, իւրաքանչիւրին կարողութեան համեմատ վկայական տալ, աշխատութեան պայմանաժամ որոշել, օրօրինակ՝ 20–25 տարի, և արդիւնաւոր ու պարկեշտ անձանց ցմահ դադարական ամսական սահմանել, վարժապետներն ազգային իրաւանց հաղորդ ընել, անոնց վկայութիւնը պատուաւոր ընել, նոցա վրայ անիրաւութիւն և թշնամանք ընողները պատժել, և 'ի վերջ բան՝ վարժապետութեան վիճակը բարձրացնել, որպէս զի ձեռնհասք ասպարիզէն խոյս չտան, ինչպէս որ ներկայ անխնամական վիճակին մէջ փոքրկութիւն ու նախատինք կը համարին վարժապետ անուն կրել։

Վարժապետն ամեն ամսոյ սկիզբ իւր աշխատութեան վարձը պէտք է ստանայ կանոնաւորապէս, և ոչ թէ մուրացկանի նման թաղականի կամ հոգաբարձուի դըռներն ւեղերի, դատախօսութեան միջոցին զաւակն ու ընտանիքը մոռնայ և տանը սնունդին համար հացի ու մսի, իր աշխատութեան վարձն իբր շնորհ կամ ողորմութիւն ստանայ, թաղականի կամ հոգաբարձուի ակնարկութենէն դողայ, իր հացէն չզրկուելու միջոցներ խորհի վայրապար, և այս կամ այն ազդեցութեան տէր անձին քմահաճոյքը փարի և նըման հաճելի երևնալու համար նորա կիրքն ու հաճոյքը շոյէ գգուէ ու փայփայէ։

Ստրկութիւն է այս, և ոչ վարժապետութիւն։

Զուիցերիոյ մէջ ուսուցիչները միայն ազնուական համարուած են, և միւս քաղաքակրթեալ ազգաց մէջ ալ վարժապետութիւնը մեծ պատիւ է, յատուկ առանձնաշնորհումներ կը վայելէ և յոյժ նախանձելի վիճակ ունի. և ինչո՞ւ չըլլայ այնպէս, քանի որ վարժապետութիւնը քաղաքակրթիչ պաշտօն ունի և ազգի մը վերածնութեան տարերաց առաջինն է։

Կարի իրաւամբ ըսաւ Ս. Պատրիարքն օր մը յատենի Ազգ. ժողովոյ. «վարժապետութիւնն այնպիսի վիճակ մ՚ունենալու է, որ 'ի հեռուստ վարժապետ մը եկած ատեն յառաջդիմութիւնն է ըսուի եկողը»։

Ահա այսպէս պէտք է կազմաւորել վարժապետութեան վիճակը։

Զայս ամենն 'ի գործ դնել Ազգային ուսումնական խորհրդոյ պարտքն է։

Սակայն հարկ է նորա իրաւասութեան սահմանն ընդարձակել և ուղղակի Ազգ. ժողովոյ հսկողութեան ենթարկել։

Ուստի գէթ դաստիարակութեան կանոնաւոր և միակերպ ծառայման համար կեդրոնացում կառաջարկեմ, զի 17ամեայ փորձով համոզուած եմ որ ապակեդրոնացումը մեր ազգային վերածնութեան մեծ ու կենսական խնդրոյն չյարմարիր երբէք։

Ապակեդրոնացումն սկզբունք մ՚է, զոր կը սիրեմ և նորա արդիւնքները չեմ ուրանար. բայց մեր Ազգ. վիճակը պէտք է խորին ուշադրութեան առարկայ ընել և համոզուիլ թէ պատասխանատուութեան սկզբունքը մեր մէջ բաւին ընդարձակ և գործնական նշանակութեամբը պարտաւորիչ ըլլալու է։

Ահա փորձառութիւնը կ՚ուսուցանէ թէ արդի դրութիւնն անբաւական է, և մեր ազգային վարժարանները սահմանադրութեան հաստատութենէն 'ի վեր փոխանակ օգտակար ըլլալու, դժբաղդաբար կամ խիստ նուազ կրցին օգուտ ընծայել, կամ բնաւ ո՛չ։

Սահմանադրական սկզբունքը չէ պատճառն, այլ դրութիւնը։

Մեր վարժարանաց վերատեսչութիւնն այժմ Թաղ. խորհրդոց կամ հոգաբարձութեանց ձեռքն է, և ասոնց իւրաքանչիւրն իր խելքին հասած ճանբովը կը կառավարէ, իրեն հաճելի թուած եղանակաւը կը շարժի և ըստ կամի կը գործէ, առանց իրական պատասխանատուութեան և առանց ազգային ուղղութեան և օրինաց հետևելու, որ դեռ ևս դծուած չեն։

Այս տեսակ վարչութիւն մը, որ ոչ նուազ անիշխանական է, հրաշք գործելու հաւասար է, եթէ ղեղծում չգործէ և սահմանած պաշտօնն իր կամացն ու կրիցը չզոհէ։

Բնաւ ըսել չեմ ուզեր թէ Թաղական խորհրդոց անդամք ազգային սէր և յառաջդիմութեան փափաք չունեցող կամ մասնաւոր դիտմանց և նպատակի ծառայող անձինք են. այսպիսի հաւատք մը գոյացնելու համար մարդ իր խղճին վըկայութիւնն ունենալու է նախ. խնդիրը դրութեան և ոչ անձի վրայ է։

Վարժարան բարեկարգելու և թաղի բարերարութիւն ընելու պատրուակաւ կիրքեր յուզեցան. ատելութիւն, քէն ու վըրէժ լուծեցան. պարկեշտ ու բարոյական տէր պաշտօնեաներ պղուանօք հեռացան ասպարիզէ. բանսարկու, քծնող, բաղդախնդիր և մերկ իմաստակներ պաշտօնի բարձրացան. վարժարաններ նըսեմացան. դաստիարակութեան գումարներ վատնեցան. ազգին ապագայ յոյսն եղող պատանեկութեան թանկագին ժամերն սպանեցան և ասոնց ամենուն տուժն ու վնասը նիւթապէս ու բարոյապէս ազգը միայն կրեց, և գործողն ու թելադիրը փառաւորեցան անոնցմէ՝ որք ամեն բան արտաքին երևութէն կամ կեղևէն դիտեն դատել, առանց տեսնելու ներքինը, որ բուն պատճառն 'ի վեր հանելու կը ծառայէ։

Կուզե՞ս շողոքորթուիլ և քծնողներ ունենալ. իրաց ներկայ վիճակին մէջ հոգաբարձու կամ թաղական եղիր. և կամ կուզե՞ս շուրջդ բոլորողները կշտացնել և առանց քու քսակդ դպչելու ազգականիդ կամ բարեկամիդ հաց ճարել, հոգաբարձու կամ թաղական եղիր։

Ընթերցո՛ղ, դուցէ չափազանցութիւն թուին քեզ և ըսես. ի՛նչ, միթէ այս ժամանակին մէջ կարելի՞ են ասոնք։

Խնդրեմ, զիս մեղադրելէ և չափազանցութիւն համարելէ առաջ մանրախուզիւ քննէ, և եթէ 80 առ 0/0 այսպէս չը գտնես, ըսէ այն ատեն ի՛նչ որ կուզես։

Եթէ քիչ շատ բարեկարգ վարժարան մը գտնես, յարատևութիւն մի՛ յուսար, զի կամ մոխրոյ ներքև ներքին խնդիր մը կայ ծածկուած որ արծարծելու վրայ է, և կամ հոգաբարձութեան ու Թաղ. խորհրդոյ մէջ անհամաձայնութիւն մը կայ ծագած, որ թաղային ամուլ վէճերու վառարանն է, ըստ որում դպրոցն հոգաբարձութեան և դրամը Թաղ. խորհրդոյ ձեռքն է։

Ասոնք են ահա արդի դրութեան հետևանքները, զորս համառօտիւ մ՚ուրւագրեցի։

Իրաց սոյն վիճակէն յուսաբեկ՝ համեստ կարողութեան տէր անձինք իրենց զաւակները կա՛մ օտարազգի վարժարաններ դրին (որոց իրական վնասակարութիւնն յայտնի է) և կա՛մ մասնաւոր վարժարանաց սյժ և մտադրութիւն ընծայեցին։

Մասնաւոր վարժարանաց օգուտը կը ճանչնամ, որ Եւրոպիոյ մէջ յոյժ նախամեծար համարուած է արդեամբ. բայց մեր ազգին դրիցն ու վիճակին նկատմամբ հանրային օգտակարութենէ հեռի կը համարիմ։

Իմ այս տեսութեանս բուն պատճառն ու շարժառիթն յաջորդ թուով կը յայտնեմ։

* * *

Զմիւռնիոյ առաջնորդ Գեր. Տ. Մելքիսեդեկ Ծ. վարդապետն հետևեալ սրտաշարժ և վսեմ իմաստներով լի նամակն ուղղած է առ Գեր. Տ. Յովհաննէս Միրեան Պատրիարքական փոխանորդ Կ. Պոլսոյ.

Պատուական Հայր.

Ընդունեցի ձեր նուէր «Մահարձանք և Ցիշատակարան առաքինի պատանւոյն Յակոբայ Տ. Միրեան». ակնարկեցի քանի մի էջերն և բարւոք համարեցի պահ մը թողուլ ընթերցումն, քանզի ցերեկեան զբաղմունքն գրաւած էր ուշադրութիւնս։ Երբ երեկոյացաւ կարդացի բովանդակ գիրքն՝ բաց ի բարեկամաց վըշտակցական նամակներէն և յօդուածներէն, որք արդէն մեծաւ մասամբ ծանօթ էին ինձ։ Կարդացի, բայց ի՞նչպէս.— կարդացի շատ տեղ հառաչելով և շատ արտասուելով։ Քանզի գիրք չէր զոր կը կարդայի, այլ սիրտ, սիրտ հայրական, սիրտ ծնողական, անհման որդւոյ սիրովն տոչորուած և ճենճերուած։ Եւ ո՞ր սիրտն է որ կարող է հանդուրժել և չփղձկիլ, երբ կը տեսնէ թէ՝ իմաստուն զաւակ մի կը մաքառի մահուան հետ, ծընողք կայրին, կը խարշատին 'ի ներքուստ, բայց իրենց ցաւն կը ծածկեն արտաքուստ։ Ո՞ր սիրտն է որ կարող է հանդուրժել առանց արտասուելու, երբ կը տեսնէ թէ՝ առաքինի զաւակին վերջին դորովաշարժ խօսքերէն հրաժեշտի հրաշունչ և երկնաշունչ խօսքերէն կը բեկանին, փըշուր փշուր կը լինին ծնողաց, քերց և ազգականաց սրտերն։ Ո՞ր սիրտն, մանաւանդ ո՞ր աչքն է, որ կարող է առանց յուզուելու, առանց արտասուելու մնալ, երբ կը տեսնէ թէ՝ գորովագութ հայր մի հիւանդ զաւակի խօսքն կ՚ամփոփէ երթալ ննջելու, և սակայն անկարող կըլինի ընդերկար բաժնուած մնալ իւր անուշիկ որդւոյ տեսութենէն, իւր սրտի հատորի մահճակալէն, խոյսն կը դառնայ և ծածկաբար կը պահուի 'ի գլխակողմն մահճին, ինչպէս ինքնին կասէ. «ելեալ արտաքս 'ի սենեկէն՝ յետ սակաւու միոյ կըրկին մտի 'ի ներքս և գաղտնի մնացի յանսս մահճին։»

Պատուակա՛ն հայր, Ձեր իմաստուն զաւակի վերջին տխուր աւուրց պատկերն՝ զոր նկարագրած էք, ոչ թէ բանից ճարտարութեամբ, այլ ծնողական սրտի լեզուաւ—յորդահոս արտասուօք. այն պատկերն, այն սրտաշարժ տեսարանն, ուր մարմին և հոգի կը մաքառին, ուր նիւթականն կը նուաղի և աննիւթն կըզօրանայ, ուր երկիր և երկինք կը մաքառին, ուր՝ քրիստոնէական հոգւով զարգացած պատանին, իւր սաստիկ տկարութեան ատեն Աստուածաշունչն փոքրիկ քրոջ ձեռքն տալով կարդացնել կուտայ և բերնուց ստանաւորն կը վերածէ. ուր՝ սաւքին և խոհուն կենաց վերջին նշոյլներն կը փայլատակին մահուան ստուերի մէջ. ուր՝ ա՜խ, սիրասուն զաւակի երկրաւոր մնացորդն 'ի գիրկս ծնողաց կը մնայ և հոգին կը թռանի 'ի գիրկս Հօրն Յաւիտենականի. այն տխուր պատկերն, պատուական հա՛յր, այնչափ ազդեցիկ է, այնչափ գորովաշարժ, որ անհնարին է դիտել առանց խորին յուզման, անհնարին է ակնարկել առանց արտասուաց։

Ձեր երկասիրութիւնն գիրք չէ, պատուական հա՛յր, այլ մի ադամանդեայ սափոր, ուր ամփոփուած են ո՛չ թէ երկրաւոր փոշիք ննջեցելոյն Միրեան ազնիւ գերդաստանին, որոնք արդէն խառնուած են գերեզմանական փոշւոյն հետ, այլ ամփոփուած են անդամոր արտասուաց կաթիլներ, զորս ցօղած են ազգականք և բարեկամք՝ յիշեալ ննջեցելոյ յիշատակին համար, Հաճի Մելքոն պապէն սկըսեալ մինչև առաքինին Յակոբիկ Միրեան։

Այս սափորն նոր է և սքանչելի, պատուական հա՛յր, քանզի սոյն սափորին մէջ, իբրև արտասուաց ճիւղ և անապական աւազանի մէջ, ցոլացած կերևին մահ և անմահութիւն, վիշտ և սփոփանք, յոյզ և յոյս, ստուեր և լոյս, երկիր և երկինք։

Այս սափորին մէջ ծնողական սրտի պատկերին հետ կերևի նաև բարձրեալն Աստուծոյ քահանայի սրտի պատկերն. մին վիրաւոր և վշտահար, միւսն լի յուսով կենդանարար. մին տկարութեամբ զգածուած և թալկութեան մատնուած, միւսն հլու Աստուածային կամաց և յուսով անմահութեան զօրացած. մին հառաչելով կարտասուէ, միւսն աղօթելով կը փառաբանէ. մին կը յուզի և կաւաղէ, միւսն կ՚ամփոփէ և կը խաղաղէ. մին՝ որդեա՛կ իմ, կը գոչէ, միւսն՝ Աստուա՛ծ իմ կաղաղակէ։

Եւ այսպէս ահա՛, մարդ և քրիստոնեայ, մարդ և Աւետարանի պաշտօնեայ միասին կը պատկերանան և միասին կազդեն։

Պատուական հա՛յր, ինչպէս որ դուք արտասուօք սկսելով յուսով աւարտած էք ձեր երկասիրութիւնն, նոյնպէս և ես, հաւատացէ՛ք, որ լալով բացի և մխիթարութեամբ փակեցի. տարակոյս չունիմ, որ ամեն ընթերցող ևս սոյն զգացմամբ պիտի զգածի։ Ուստի ո՛չ միայն շնորհակալութիւն կը մատուցանեմ որ պատուած էք զիս ձեր ընծայիւ, այլ կը գովեմ յաւէտ ձեր բարի գործն, որ անշուշտ մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենայ վշտաշարչար մարդկութեան ամեն անդամոց վերայ, որոնք ձեզ պէս հառաչելով անշուշտ ձեզ պէս ևս պիտի կրկնեն. «Օրհնեա՛լ, օրհնեալ և դարձեալ օրհնեալ եղիցին ամենասուրբ կամք Արարչին Աստուծոյ։»

Եւ այս իսկ մեծ վարձք են ձեզ, պատուական հա՛յր, որ ձեր վշտակցութեան մէջ անգամ ձեր առաքինի զաւակին տխուր յիշատակարանաւ անգամ, պիտի սփոփէք բազմաց վշտերն՝ 'ի գովեստ ձեր գորովասիրտ և որդեսէր հայրութեան և 'ի պատիւ ձեր ճշմարիտ պաշտօնէութեան Աւետարանին մխիթարութեան։

30 յուլիսի 1877 ամի Մնամ ողջունիւ
յԱռաջնորդարանն Հայոց սիրոյ
'ի Զմիւռնիա Մելք. Վ. Մուրադեանց

. . . Տէր.

Շնորհ ունիմ Ձեր պատուական թերթին միջոցաւ ծանուցանել ուսումնասէր հասարակութեան թէ Սուրէնեան վարժարանի նոր աշակերտ կամ աշակերտուհի ալ ուզողները կը հրաւիրուին առաւօտները մինչև ժամ 3 վարժարան գալով տեսնել ըզմեզ այս շաբթու մէջ. քանզի պարապոյ աւուրց վերջանալուն ուսմանց յառաջիկայ երկուշաբթի 16 օգոստ. վարժարանս պիտի բացուի և յաջորդ օրն ալ դասերը պիտի սկսին։

1877 օգոստ. 8 Տէր և Տնօրէն
Կէտիկ-փաշա Սուրէնեան վարժարանի
Ա. Ա. Սուրէնեան

ԻԼԱՆ

Պէյօղլու քէայինէ Տէպաղհանէսի սուլուճան 4 պաշլը տիւքեան իլէ պ'ր պապ համամըն գօնթրաթօսը միւտտէթի խիթամ պուլմաղլա եէնիտէն պիր սէնէլիկի իճարէ վերիլէճէք օլմաղլէ մէնզուլ գայիմէ 100 զրուշ հիսապը յըլլա չէհրիյէ 1900 զրուշ իճար իլէ իսթիճարինէ թալիպ զուհուր իտուպ գօնթրաթօսը պու մինվալ ուզրինէ ճի փէնճշէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիի վերիլէճէյի ճիհէթլէ տահա զիյատէ իճար իլէ իսթիճարինէ թալիպ օլանլարըն հէմէն մէզքիւր Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

8 աղօսթօս 1877 1
Դապը Սէրասքէրի

Պէյօղլու Տէպաղհանէսինտէ միւթէրաքիմ ֆիրուխթ օլունաճագ փարչա վէ գըրբընթըլարըն պահասը նիւզուլ գայիմէ 100 զրուշտա օլարագ փէշինէն տիփ գըլընմագ իւզրէ Պէյօղլ քոմիսէրլեի փարչաէրը պէհէր գըյէսի 9 վէ եազըր քէմաիլէ վէ քէչի սախթիեանը վէ մէշին փարչալերինին պէհէր գըյէսի իքիշէր վէ քոմիսէյէ գըրբինթըլարընըն պէհէր գըյէսի 1 1/2 զրուշտա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ գօնթրաթօսը պու մինվալ ուզրինէ փէնճշէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիի վերիլէճէք ֆիրուխթ օլունաճագըննտան տահա զիյատէ ֆիյաթլէ իսթիհարինէ թալիպ օլանլարըն հէմէն մէզքիւր Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

8 աղօսթօս 1877 1
Դապը Սէրասքէրի

ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ
ի Մուշ–Վանէ, Հայաստանէ և ի Լեհաստան
Ուղևորութիւն յամին 1876
Արշակայ Մ. Ալթունեան
Ամեն հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի ։ Գին 3 քառորդ թղթադրամ։

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԻՃԱԿԻՆ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ
Եւ անոր կուսակալութեան ներքև գտնուող մէկ քանի գիւղաքաղաքաց
Գրեաց Պօղոս Վարդապետ Նաթանեան
Ամեն հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի ․ գին 1 1/2 ֆրանք ։

ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇ
Օդերուն ջերմութեան ժամանակ՝ Քինա Լառօշի Էլիքսիրը ջրոյ հետ խառնելով ստամոքսի և աղեաց ուժ կուտայ զօրացնելով, մինչդեռ խմորեալ հեղուկներն ու շուրուպները կը տկարացնեն՝ առանց ծարաւն անցունելու ։
Ամեն դեղավաճառաց քով կը գտնուի ։

ՍՈՒԹԻՆՆ ՇԻՐՕՓ
Յայտնի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը գրեթէ շարունակ փորի ցաւ ․ փորհարութիւն, ստամոքսի անհանգստութիւն, անքուն հեալ, ջղային գրգռութիւն եայլն կունենան, մանաւանդ ակռայ հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն աւելի կը սաստկանան ամառուան տաք եղանակին ։ Սութինկ Շիրօբը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յուրախութիւն մեծ իւր ծնողաց ։ Գործածողները շատ գոհ են ։ Ուզողը կրնայ փորձել ․ գինն աժան է ․ Նորածին երախայից կաթիլով կը տրուի, վեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անուշի դգալ ․ կը ծախուի կ․ Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ
Փոքր «Վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն ալ աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, աւրուածները կը շտկուի ու կարել չգիտցողին դաս կը տրուի ․ կը ծախուի կ․ Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՋՐՀԱՆ
Ամերիկայի ջրհանները մեծ և փոքր, երկաթէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհորները և թէ խորունկ հորերու համար աժան գներով կը ծախուի, կ․ Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

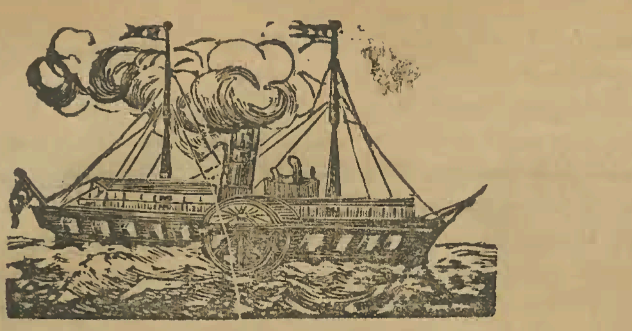

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1877 ՕԳՈՍՏՈՍ 1 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
11 45	Ենիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ, Թարապիա, Ենիքէօյ, Ստենիա, Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։	34
12 45	Ռ. և Ա. Գաւաքէն Ենիմ. Մէզար. Պէյիւք. Թարապիա, Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք ։	32
2	Ենիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիւքտ. Քիրէճպ. Թարապիա, Ենիք. Ստենիա, Էմիրկէն, Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք ։	23
3 15	Մէզարպուրնուէն Պէյիւքտ. Թարապիա. Ենիքէօյ, Ստէն. Էմիրկէն, Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ ։	34
4 45	Ենիմահալլէն Պէյիւքտ. Թարապիա, Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Պէյլ. Օրթաք. Պէշիկ։	25
6 15	Ենիմահալլէն Պէյիւքտ. Թարապիա, Պէյքօզ, Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Գանլըճա, Ռ. և Ա. Հիսար, Գանտիլլի Արնաւ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաքէօյ, Գուզկ. Պէշիկթաշ, Իւսկիւտար ։	1
8	Ա. և Ռ. Գաւաքէն Ենիմահ. Մէզար. Պէյիւք. Թարապիա, Պէյքօզ, Ենիք. Էմիրկէն, Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։	23
10	Մէզարպուրնուէն Պէյիւքտ. Թարապիա, Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Ռ. Հիսար, Արնաւ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	22

Արնաւուտ քէօյէն

Ժամ		Թիւ
12	Արնաւուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ ։	4
12 35	Արնաւքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթ։	2
1	Պէպէքէն, Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթ ։	22
1 45	Արնաւուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ ։	4
2 25	Արնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ։	22
3 15	Արնաւուտք. Գուր. Օրթաքէօյ, Պէշիկ. Գապաթաշ։	2
10 15	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ ։	4
11	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ ։	1

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
11 45	Պէյիւքտ. Պէյքօզ, Պաշապ. Բ. փաշա մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի Գուզկ.	33
12	Վանիքէօյէն Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապաթաշ։	1
12 45	Պէյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Պաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիքէօյ, Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկունճուք։	25
2	Պէյքօզ, Պաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէրպէյի, Գուզկ ։	21
3 30	Պէյքօզ, Պաշապ. Բ. փաշա մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ։	33
9	Պէյիւքտ. Պէյքօզ, Պաշապ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիք Չէնկէլ Պէյլէրպէյ, Գուզկ. Իւսկիւտար։	2
10 25	Վանիքէօյէն ուղղակի կամուրջ ։	21

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական եզերք

Ժամ		Թիւ
1 10	Գապաթաշ, Իւսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտիլլի. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյիւք. Ենիմահ ։	1
1 30	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիր, Ենիք. Թարապ Պէյիւքտ Մէզարպ։	34
3	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Պէյլ. Արնվ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Թար. Պէյիւք. Մէզ. Ենիմահ։	25
4 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնվ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյիւքտէրէ, Մէզարպ. Ենիմահ. Ռ. և Ա. Գաւաք ։	23
6 35	Իւսկ. Պէշիկ. Գուզկ Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւուտ, Պէպէք, Ա. և Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Պէյքօզ, Թարապիա, Պէյիւքտէրէ։	2
8 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնվ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյիւքտ. Մէզարպուրնու ։	22
9 30	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկէն, Ստէն Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէյիւքտ. Մէզարպ Ռ և Ա Գաւաք ։	25
10 15	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Մէզարպ. Ենիմահ։	34
10 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնվ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ստէն. Ենիք. Թարապ. Քիրէճպ. Պէյիւքտ. Մէզարպուր. Ենիմահալլէ ։	32
11 15	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկէն, Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմահալլէ ։	23

Արնաւուտ քէօյ

Ժամ		Թիւ
1	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտքէօյ ։	4
2	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ ։	22
2 35	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտքէօյ ։	2
9 30	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	4
10 15	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ։	1
11 10	Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ։	2
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ։	1
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ։	4

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
2	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր Չէնկէլք. Վանիք. Գանտիլլի, Ա. Հիսար, Գանլ. Պաշապ. Պէյքօզ ։	33
9 45	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիքէօյ։	21
10 30	Գուզկ Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բ. փաշա մահ. Պաշ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյիւքտէրէ ։	33
11 15	Գուզկ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Պաշապ. Պէյքօզ ։	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Պէպէք ։	22

Այս լրագիրը շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը ։ Բաժանորդագրութեան տեղին են Ղալաթիա Սանտըքճըլար ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը ։
Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց անձնակաները ։
ԻԶՄԻՐ. Սամփան աղա Տէօլէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խոսրով էֆ. Էսկիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Յակոբ աղա Թանկէրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յովակիմ աղա Ուզունարդեան․
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր աղա Էլմասեան
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.
ԽԱՏ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՑՈՔԱՏ Ֆէրհատ աղա Ս Ֆէրհատեան
ԵՐԶՆԿԱՅ. Թադէոս աղա Բագրատունի։
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Արժ. Տ. Ռուբէն.
Ուրիշ քաղաքներէ սորագրուիլ ուզողներն ալ տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE INSURANC COMPANY ՆՈՐԹ Հ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԸՐՔԷՆԹԱՅԼ Լոնտոնի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգ. Լր.	NORTHERN ASSURANCE COMPANY ՆՈՐԹՀԸՐՆ Լոնտոնի և Էպըրտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգ. Լր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ 2,000000	Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ 3,000000
Վճարեալ դրամագլուխ 250,000	Վճարեալ դրամագլուխ 150,000
Պահեստի դրամ հիմք.	Պահեստի դրամ հիմք.
Հի ճիւղէն գոյացեալ 1,040,744–1,290,744	Հի ճիւղէն գոյացեալ 580,000—530,000
1875ին հրդեհի զուտ հասոյթը 917,178	Զուտ հասոյթ 1875ի 351,000

Սորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն որ իրենց վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն ։
Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բանողներու ինքզինք ներկայացունել ։
Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ ինչպէս Բերայի Ղալաթիոյ և Պօլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները գիւղերը և գաւառները ։
Գիներուն և աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել Միացեալ ընկերութեանցս գրասենեակը Ղալաթիոյ Պէրէքեթզատէ թաղարի մօտ Նշանտի խան թիւ 3 ։
Միացեալ գործակատար
Վ. Ռ. ՊՐԱՈՒՆ